

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

І Н С Т Р У К Ц І Я

№ 58

**з охорони праці
для водія автотранспортного засобу**

м. Суми

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказ ректора
від 17 вересня 2020 р.
№ 0748-I

І Н С Т Р У К Ц І Я № 58

З ОХОРОНИ ПРАЦІ ДЛЯ ВОДІЯ АВТОТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Дія інструкції розповсюджується на всіх працівників, що здійснюють керування легковими автомобілями, вантажними автомобілями та автобусами всіх типів і марок (далі – автомобіль), які використовуються в університеті.

1.2. Інструкція розроблена у відповідності з НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці» та НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання і затвердження власником нормативних актів з охорони праці».

1.3. До керування автомобілем допускаються працівники не молодше 18 років (далі – водії), які:

- набули професію «водій автомобіля 3, 2, 1 класу» або мають стаж керування відповідним автомобілем не менше 3 років;
- мають посвідчення водія на право керування автомобілем відповідної категорії;
- пройшли медичний огляд та не мають протипоказань до керування автомобілем;
- пройшли вступний та первинний інструктаж з питань охорони праці.

У разі роботи автомобіля на газовому паливі водій повинен попередньо пройти спеціальне навчання з правил безпечної експлуатації газобалонних та газових установок.

1.4. Водії повинні один раз на 6 місяців проходити повторні інструктажі з питань охорони праці, а при виконанні разових робіт, безпосередньо не пов'язаних із обов'язками за спеціальністю, – цільовий інструктаж відповідно до характеру виконуваної роботи.

1.5. Один раз на рік водії повинні проходити перевірку знань відповідних нормативних актів з охорони праці та пожежної безпеки.

1.6. При залученні працівників до виконання робіт, пов'язаних з підняттям на висоту 1,3 м і вище, вони повинні попередньо пройти медичний огляд та спеціальне навчання з безпечного виконання робіт на висоті.

1.7. Кожен працівник під час виконання своїх трудових обов'язків повинен:

- виконувати тільки ту роботу, яка передбачена його робочою інструкцією або доручена йому керівником;
- дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку;
- знати будову автомобіля, принцип роботи його вузлів та механізмів;
- знати Правила дорожнього руху (ПДР);
- дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території університету;
- знати і виконувати вимоги правил пожежної безпеки, знати місця знаходження первинних засобів пожежогасіння та уміти ними користуватися;
- знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, вимоги санітарно-гігієнічних норм і правил, вміти надавати домедичну допомогу;
- користуватися передбаченими засобами колективного та індивідуального захисту.

1.8. Палити та приймати їжу дозволяється тільки у спеціально відведених для цього місцях.

1.9. Основними шкідливими та небезпечними виробничими факторами, які за певних обставин можуть призвести до травматизму чи професійних захворювань, є такі:

- автомобіль, його частини та агрегати;
- підвищена напруга електричної мережі;
- робочий інструмент та пристосування;
- підвищені рівні фізичного навантаження;
- підвищені рівні запиленості та загазованості повітря;
- підвищені рівні шуму та вібрації;
- підвищене нервово-емоційне навантаження та монотонність праці;
- підвищена температура агрегатів автотранспорту;
- підвищена чи знижена температура навколишнього середовища.

1.10. Працівник безоплатно забезпечується спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту (ЗІЗ) відповідно до діючих Типових галузевих норм чи норм, передбачених Колективним договором.

1.11. За водієм наказом по університету закріплюється певний автомобіль, який він повинен експлуатувати та обслуговувати.

1.12. Робочим місцем водія є кабіна автомобіля, зона технічного обслуговування автомобіля, а також тимчасова зона у разі технічного обслуговування і ремонту автомобіля під час перебування у рейсі (на заданому маршруті).

1.13. Технічний стан автомобіля повинен відповідати наступним вимогам:

- огороження робочого місця водія в салоні автобуса, якщо воно передбачено, повинно бути у справному стані;
- вітрове та бокове скло не повинно мати тріщин та затемнень, не допускається використовувати додаткові предмети або наносити покриття, що обмежують оглядовість з місця водія, погіршують прозорість скла;
- бокові стекла повинні плавно пересуватися від руки або за допомогою склопідйомних механізмів;
- на сидінні та спинці сидіння не допускаються провали, рвані місця, випирання пружин чи арматури; сидіння та спинка повинні мати справне регулювання, що забезпечує зручну посадку водія;
- ручки та замки усіх дверей кузова або кабіни, механізм керування дверима, сигналізація роботи дверей (відкрито, зачинено) повинні бути справними;
- двері кабін (салонів), капоти повинні бути зі справними обмежувачами відкриття і фіксаторами відкритого та закритого положення;
- аварійні виходи автобусів та пристрої приведення їх у дію повинні утримуватися у працездатному стані, бути позначені та мати таблички з правилами їх використання; обладнати салон автобуса додатковими елементами конструкції, що обмежують вільний доступ до аварійних виходів, заварювати та запирати аварійні виходи на замки, болти тощо не допускається;
- підлога кабіни (салону) автомобіля повинна застилатися килимком, що не має пошкоджень (рваних отворів, протертостей тощо);
- рівні звуку і еквівалентні рівні звуку в кабінах вантажних автомобілів не повинні перевищувати 70 дБА, а у салонах легкових автомобілів та автобусів – 60 дБА;
- вміст шкідливих речовин у повітрі робочої зони водія у кабіні (салоні) не повинен перевищувати граничнодопустимі концентрації шкідливих речовин у повітрі робочої зони;
- органи керування автомобіля повинні бути зі справними ущільнювачами, що перешкоджають проникненню відпрацьованих газів до його кабіни (салону);
- системи живлення, мащення та охолодження повинні бути справними і не мати протікання палива, масла, антифризу, води тощо;
- у відділеннях, призначених для пасажирів та водія, не повинно бути ніяких пристроїв та елементів паливної системи;

- розміщення елементів паливної системи повинно бути таким, щоб у разі витікання пального повністю виключалася можливість його попадання на елементи системи випуску відпрацьованих газів;
- елементи і з'єднання системи випуску відпрацьованих газів повинні знаходитися у справному стані;
- вентиляція картера двигуна повинна знаходитися у працездатному стані, не допускаючи прориву газів у підкапотний простір;
- стоянкова гальмівна система повинна забезпечувати нерухомий стан автомобіля повної маси на дорозі з ухилом не менше 16 %, для легкових автомобілів, їх модифікацій для перевезення пасажирів та автобусів у спорядженому стані – не менше 23 %, для вантажних автомобілів та автопоїздів у спорядженому стані – не менше 31 %;
- диски коліс повинні надійно кріпитися на маточинах, замкові кільця повинні бути справними і правильно встановлені на своїх місцях; наявності тріщин та погнутості дисків коліс не допускається;
- електрообладнання повинно забезпечувати пуск двигуна за допомогою стартера, безперебійне та своєчасне запалювання суміші у циліндрах двигуна, безвідмовну роботу приладів освітлення, сигналізації та електричних контрольних приладів, а також виключати можливість іскроутворення у проводах і затискачах;
- усі проводи електрообладнання повинні бути закріплені та мати надійну непошкоджену ізоляцію, що виключає можливість їх обриву, перетирання, зношення або короткого замикання;
- запобіжники системи електрообладнання повинні бути промислового виробництва, використання саморобних запобіжників («жучків») не допускається;
- акумуляторна батарея повинна бути справна та надійно закріплена, витікання електроліту із моноблока акумуляторної батареї не допускається;
- відділення, в якому розміщується акумуляторна батарея, повинно бути відокремлене від пасажирського салону та відділення водія і добре вентилюватися зовнішнім повітрям.
- храповик колінчастого вала повинен мати неспрацьовані прорізи, а пускова рукоятка – пряму шпильку відповідної довжини та міцності;
- ручка пускової рукоятки повинна бути гладкою, без задирок та зачепів;
- підніжки, буфери повинні мати незношену рифлену поверхню і бути надійно закріплені у місцях, передбачених конструкцією автомобіля.

1.14. У процесі експлуатації транспортні засоби, двигуни яких працюють на газовому паливі, повинні щоденно при випуску на лінію та при поверненні їх з лінії підлягати огляду з метою перевірки герметичності та справності газової чи газодизельної апаратури, а також надійності кріплення газових балонів та кронштейнів. Перевірку герметичності з'єднань газового обладнання і визначення місць витікання газу слід проводити за допомогою спеціальних приладів (газоіндикаторів) або мильної емульсії.

1.15. Кожний автомобіль укомплектовується медичною аптечкою, знаком аварійної зупинки (миготливим червоним ліхтарем), вогнегасником, а вантажні автомобілі з дозволеною масою понад 3,5 т і автобуси з дозволеною максимальною масою понад 5 т – додатково упорними колодками кількістю не менше 2 шт.

Автобуси та вантажні автомобілі, що призначені для перевезення людей і спеціально обладнані для цієї мети, додатково укомплектовуються другим вогнегасником, при цьому один вогнегасник повинен знаходитися в кабіні водія, інший – у пасажирському салоні автобуса або кузові автомобіля.

Місця розміщення вогнегасників та аптечки повинні бути позначені відповідними написами, символами або знаками.

1.16. Перевезення пасажирів у кузові вантажного автомобіля допускається тільки у разі його обладнання відповідними місцями для сидіння, закріпленими в кузові на відстані не менш як 0,3 м від верхнього краю борту і 0,3 – 0,5 м від підлоги. Сидіння, що розташовані вздовж заднього або бокового борту, повинні мати міцні спинки.

1.17. Випуск водіїв у рейс здійснюється лише з дозволу особи, відповідальної за випуск транспортних засобів на лінію, яка призначається наказом по університету.

1.18. Відповідальна особа зобов'язана випускати на лінію технічно справні автотранспортні засоби, які попередньо пройшли передрейсовий технічний огляд механіком, що підтверджується відповідною відміткою у подорожньому листі.

1.19. При направленні водія у рейс тривалістю більше однієї доби, відповідальна особа, повинна виконати наступне:

- перевірити укомплектованість автомобіля необхідними пристроями, устаткуванням та інвентарем, а також їх справність (вантажні автомобілі та автобуси додатково укомплектовуються підставками (козелками), лопатою, буксирним пристроєм, запобіжною вилкою (переносним пристроєм) для замкового кільця колеса, а взимку – додатково ланцюгами для запобігання ковзанню).;

- ознайомити водія з режимом праці та відпочинку;

- записати у подорожньому листі маршрут слідування з зазначенням місць тимчасового та тривалого відпочинку.

1.20. Водій перед виїздом на лінію повинен пройти передрейсовий медичний огляд з відповідною відміткою про це у подорожньому листі.

1.21. Перед виїздом на лінію водій повинен мати при собі посвідчення на право управління транспортним засобом даної категорії, талон технічного паспорту на автомобіль, подорожній лист, документи на вантаж (якщо вантаж перевозиться).

1.22. У тривалих рейсах без повернення на місце базування водій повинен здійснювати перевірку технічного стану транспортного засобу щонайменше один раз на добу.

1.23. Для організації безпечного руху по території університету складається схематичний план (схема) руху транспортних засобів та працівників з показом дозволених та заборонених напрямків, поворотів, зупинок, виїздів, в'їздів тощо. Цей план (схема) доводиться до всіх працівників та вивіщується при в'їзді на територію університету.

1.24. На території стоянки автомобілів не допускається користуватися відкритим вогнем, проводити зарядку акумуляторних батарей, зберігати паливо або тару з-під нього. Використаний обтиральний матеріал, мастило, розлите паливо слід негайно прибирати.

1.25. Працівник має право відмовитися від роботи, якщо умови її виконання створюють загрозу його здоров'ю або життю чи суперечать вимогам нормативних актів з охорони праці.

1.26. За порушення вимог цієї інструкції працівник несе адміністративну, дисциплінарну та карну відповідальність згідно діючого законодавства України.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

2.1. Працівник перед початком роботи повинен:

- одягнути та привести до ладу передбачений для виконання роботи спецодяг, спецвзуття та ЗІЗ;

- отримати завдання у безпосереднього керівника;

- отримати подорожній лист;

- перевірити наявність посвідчення водія та талону технічного паспорту на транспортний засіб;

- пройти передрейсовий медичний огляд.

- оглянути автотранспортний засіб та перевірити його технічний стан.

2.2. Перед виїздом автомобіля необхідно перевірити наступне:

- справність гальмівної системи, рульового управління, системи випуску відпрацьованих газів, приладів освітлення і сигналізації, склопідйомних механізмів, склоочисників, замків усіх дверей;

- надійність кріплення акумуляторної батареї та відсутність підтікання з неї електроліту;

- чистоту і видимість номерних знаків;

- відсутність підтікання палива, масла, води, гальмівної рідини тощо;

- тиск повітря в шинах;

- наявність та достатню кількість палива, масла, охолоджуючої та гальмівної рідини, рівень електроліту в акумуляторній батареї;

- наявність запасного колеса, буксирного троса, аптечки першої допомоги, домкрата, вогнегасника, знака аварійної зупинки, набору інструментів;
- справність роботи системи опалення (особливо в холодну пору року), вентиляції та кондиціонування;
- стан зчпних і запобіжних пристроїв (на автомобілях, що експлуатуються з причепами).

2.3. Перевіряти технічний стан автомобіля слід при загальмованих колесах (окрім випробовування гальмівної системи).

2.4. Для огляду автомобіля в темний час доби слід користуватися переносним електричним світильником напругою не вище 12 В із запобіжною сіткою або електричним ліхтарем з автономним живленням.

2.5. Під час заправки автомобіля паливом необхідно дотримуватись наступних вимог безпеки:

- висадити усіх пасажирів перед в'їздом на заправку;
- заправляти автомобіль необхідно тільки при непрацюючому двигуні;
- уважно слідкувати за наповненням бака, не допускати переливу та розливу палива;
- при перевірці наявності палива у паливних баках слід застосовувати спеціальні лінійки, які виключають іскроутворення у результаті ударів;
- не проводити ніякі ремонтні та регулювальні роботи обладнання автомобіля;
- не палити і не користуватись відкритим вогнем.

2.6. Перед заправкою антифризом чи гальмівною рідиною слід переконатися у відсутності підтікання у системі охолодження чи гальмівній системі, а за її наявності – ліквідувати протікання (систему охолодження необхідно додатково промити чистою теплою водою).

Заправку системи охолодження двигуна антифризом, а гальмівної системи гальмівною рідиною водію слід проводити тільки за допомогою спеціально призначеної для цієї мети тари. При цьому тара повинна бути попередньо очищена і промита та мати відповідний напис: "Тільки для антифризу" або "Тільки для гальмівної рідини".

При роботі з антифризом чи гальмівною рідиною необхідно вжити заходів, що виключають попадання у них нафтопродуктів (бензину, дизельного палива, масла тощо), а також слідкувати, щоб ці рідини не попали на слизові оболонки та у шлунок.

Заливати антифриз у систему охолодження без розширювального бачка, слід не до горловини радіатора, а на 10% менше об'єму системи охолодження, тому що під час роботи двигуна (при нагріванні) антифриз розширюється більше води, що може привести до його витікання.

2.7. При виявленні загрози безпечному проведенню роботи, необхідно доповісти про це безпосередньому керівнику і до роботи не приступати. Дозволяється приступати до роботи тільки після усунення виявлених недоліків.

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС РОБОТИ

3.1. Перед запуском двигуна необхідно переконатись, що автомобіль загальмований стоянковим гальмом, а важіль перемикачів передач поставлений у нейтральне положення. Запуск двигуна слід здійснювати за допомогою стартера. Використовувати пускову рукоятку дозволяється тільки у виняткових випадках.

3.2. У разі запуску двигуна автомобіля пусковою рукояткою необхідно дотримуватись наступних вимог безпеки:

- встановити упорні колодки з обох боків колеса;
- пускову рукоятку прокручувати знизу догори;
- не брати рукоятку в обхват;
- при ручному регулюванні випередження запалювання встановлювати пізніє запалювання;
- не вмикаючи запалювання повернути колінчастий вал та, переконавшись, що важіль перемикачів передач знаходиться у нейтральному положенні, включити запалювання;
- не застосовувати будь-яких важелів та підсилювачів для підсилення зусилля на пускову рукоятку або храповик колінчастого валу.

3.3. Не допускається здійснювати запуск двигуна шляхом буксирування автомобіля та перемикання ланцюга живлення стартера.

3.4. Під час руху автомобіля при обкатці, випробуванні тощо, не допускається перебування на ньому сторонніх осіб.

3.5. Перед початком руху з місця зупинки (стоянки) або виїзді з гаража слід впевнитися у відсутності людей, тварин, транспортних засобів чи інших перешкод на шляху руху, подати попереджувальний сигнал і тільки після цього рушати з місця.

3.6. Особливої уваги слід дотримуватися під час руху з місця заднім ходом. У всіх випадках перед початком руху заднім ходом необхідно подавати звуковий сигнал. Перед початком руху заднім ходом в умовах недостатнього огляду ззаду (через вантаж у кузові, при виїзді із воріт тощо) слід користуватися допомогою іншої особи, яка буде керувати рухом.

3.7. Перед посадкою пасажирів на вантажний автомобіль, призначений для перевезення людей, слід проінструктувати пасажирів про порядок посадки і висадки, а також попередити їх про те, що стояти у кузові автомобіля під час руху забороняється.

3.8. Проїзд в кузовах вантажних автомобілів, які не обладнані для перевезення пасажирів, дозволяється лише особам, які супроводжують вантаж, за умови, що вони забезпечені місцем для сидіння, розташованим нижче рівня бортів.

3.9. Не допускається:

- перевезення людей на безбортових платформах, на вантажі, розміщеному на рівні чи вище бортів кузова, на довгомірному вантажі і поряд з ним, на цистернах, причепах та напівпричепах усіх типів, у кузовах автомобілів-самоскидів;

- перевезення у кабіні, кузові чи салоні кількості людей більше, ніж обладнано місць для сидіння або вказано у паспорті автомобіля;

- перевезення дітей у кузові вантажного автомобіля (навіть обладнаного для перевезення людей);

- рух автомобіля з відкритими дверима і при перебуванні людей на підніжках;

- вистрибування із кабіни чи кузова автомобіля.

3.10. Пасажири, які перебувають в автомобілі, зобов'язані виконувати вимоги водія з питань безпеки руху.

3.11. Швидкість руху транспортних засобів по території університету не повинна перевищувати 10 км / год.

3.12. Під час руху автомобіля швидкість руху слід обирати з урахуванням дорожніх та погодних умов, видимості, інтенсивності та характеру руху транспортних засобів та пішоходів, особливостей стану автомобіля та вантажу, що перевозиться. При цьому швидкість руху не повинна перевищувати дозволену ПДР швидкість для даної ділянки дороги.

3.13. При зупинці (стоянці) автомобіля перед тим, як його залишити, необхідно вжити всіх заходів щодо унеможливлення самовільного руху автомобіля: зупинити двигун, встановити важіль перемикання передач (контролера) у нейтральне положення, загальмувати автомобіль стоянковим гальмом. Якщо автомобіль стоїть навіть на незначному ухилі, необхідно додатково підставити під колеса упорні колодки. На спусках та підйомах, де спосіб постановки не регламентується засобами регулювання руху, автомобіль необхідно ставити під кутом до краю проїжджої частини так, щоб виключити можливість його самовільного руху.

3.14. У разі залишення автомобіля без догляду необхідно вжити заходів щодо унеможливлення проникнення до нього сторонніх осіб.

3.15. Виходячи із кабіни автомобіля, слід попередньо переконатися у стані поверхні дороги (наявність вибоїн, слизькості, сторонніх предметів тощо), а при виході на проїжджу частину – ще й у відсутності руху як у попутному, так і зустрічному напрямках.

3.16. Під час постановки автомобіля для вантажно-розвантажувальних робіт водій повинен вжити заходів, щодо запобіганню самовільному руху автомобіля.

3.17. Під час навантаження кузова автомобіля необхідно слідкувати за порядком навантаження і заповнення кузова. При цьому слід дотримуватися наступних вимог:

- а) під час навантаження кузова автомобіля навалочним вантажем його слід розміщувати рівномірно по усій площині кузова, не допускаючи виступання вантажу за габарити автомобіля (в ширину та по висоті);

б) штучні вантажі, що підіймаються над бортами кузова, повинні бути закріплені міцним справним такелажем (канатами, мотузками тощо);

в) ящики, бочки та інший штучний вантаж слід укласти так, щоб під час руху (зрушенні з місця, крутих поворотах, різкому гальмуванні) унеможливити його переміщення по підлозі кузова;

г) бочки з рідким вантажем слід установлювати пробкою догори;

д) скляна тара з рідинами повинна перевозитись тільки у спеціальній упаковці. При завантаженні її необхідно установлювати вертикально (пробкою догори). Не допускається встановлювати вантаж у скляній тарі у декілька рядів (один на інший) без відповідних прокладок (дощок), що захищають нижній ряд від розбивання під час руху;

е) вантажі, що виділяють пил, дозволяється перевозити на відкритих кузовах автомобілів за умови ужиття заходів, що виключають можливість викидання пилу під час руху;

ж) вантажі, що перевищують габарити транспортного засобу по довжині на 2 м і більше (довгомірні вантажі), допускається перевозити на автомобілях з причепами-розпусками, до яких вантажі повинні надійно кріпитися. При цьому вантаж не повинен бути вище габаритів причепа;

и) під час навантаження довгомірних вантажів (труб, рейок, деревини тощо) на автомобіль з причепом-розпуском, необхідно залишати зазор між щитом, який установлений за кабіною автомобіля, і торцями вантажу для того, щоб на поворотах та розворотах вантаж не чіпляв за щит.

3.18. Під час навантаження та по його закінченню слід перевірити відповідність укладання та розміщення вантажу вимогам безпеки, а також надійність кріплення вантажів і тентів на транспортному засобі. У разі виявлення порушень вимагати від особи, відповідальної за навантажувальні роботи, усунути ці порушення.

3.19. Проводити будь-які роботи з обслуговування та ремонту автомобіля допускається на відстані не менше 5 м від зони роботи вантажно-розвантажувальних машин та механізмів.

3.20. Водію забороняється:

– керувати автомобілем в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, а також у хворобливому або стомленому стані;

– передавати керування автомобілем іншим особам;

– самовільно відхилитися від маршруту, вказаного в дорожньому листі;

– перевозити вантаж, що перевищує вантажопідйомність та допустимі габарити;

– перевозити вантаж в несправній тарі, незакріплений вантаж та небезпечний вантаж (окрім спеціально обладнаних автомобілів);

– відривати за допомогою автомобіля примерзлий вантаж чи предмети, що знаходяться в ґрунті;

– допускати скупчення на двигуні або його картері бруду, палива, масла тощо;

– користуватися відкритим вогнем при перевірці рівня електроліту в акумуляторної батареї чи визначенні рівня палива;

– зберігати і перевозити в кабіні бензин та інші легкозаймисті рідини;

– відпочивати або спати в кабіні і кузові автомобіля при працюючому двигуні.

– виконувати будь-які роботи, перебуваючи під автомобілем, вивішеному тільки на домкраті, без установки козелка;

– використовувати в якості підставки під вивішений автомобіль випадкові предмети: камені, цеглини тощо.

3.21. У разі вимушеної зупинки автомобіля на узбіччі або на краю проїжджої частини дороги для проведення ремонту необхідно включити аварійну світлову сигналізацію, одягти сигнальний жилет та установити знак аварійної зупинки або миготливий червоний ліхтар на відстані не ближче 20 м до транспортного засобу у населених пунктах та 40 м – за їх межами.

3.22. При виявленні витікання газу із балонів, через вентиля, запобіжний клапан або іншу арматуру під час руху слід негайно зупинити автомобіль, вимкнути двигун, закрити усі вентиля, виявити місце витікання і вжити заходів для їх усунення. У разі неможливості усунення несправності власними силами необхідно припинити роботу, випустити газ із балонів в атмосферу в безпечному місці (віддалік від людей і джерел вогню) та повідомити про несправність безпосереднього керівника.

3.23. Проводити ремонтні роботи під час вимушеної запинки автомобіля допускається лише за наявності необхідних пристроїв та інструменту для безпечного виконання конкретного виду ремонтних робіт. Залучати до ремонтних робіт сторонніх осіб (вантажників, пасажирів тощо) не допускається.

3.24. Під час вимушеного ремонту у дорожніх умовах необхідно дотримуватися наступних вимог безпеки:

а) перед вивішуванням частини автомобіля домкратом, автомобіль необхідно встановити на горизонтальний неслизький майданчик за межами проїжджої частини дороги, зупинити двигун, включити знижену передачу, загальмувати автомобіль стоянковим гальмом, встановити під колеса, що не підіймаються, упорні колодки, вивести людей із салону (кузова, кабіни), зачинити двері;

б) домкрат необхідно встановити на рівну поверхню. У разі неміцного ґрунту під основу домкрата необхідно підкласти міцну дерев'яну підставку або дошку. Плунжер домкрата необхідно встановити у місце (гніздо), вказане у керівництві з експлуатації автомобіля;

в) підтягувати пасок вентилятора, перевіряти кріплення водяного насоса та підтягувати сальники слід тільки при непрацюючому двигуні;

г) під час накачування шин колесо слід класти замковим кільцем до землі;

д) при перегріванні двигуна пробку радіатора допускається відкривати тільки при температурі води (рідини) менше 100 °С, оскільки при відкриванні пробки може статися викид киплячої води. Пробку радіатора на гарячому двигуні необхідно відкривати у рукавицях, при можливості накрити її товстою ганчіркою. Пробку слід відкривати обережно, не допускаючи інтенсивного виходу пари у свій бік;

е) з метою запобігання випадкам обморожування під час усунення несправностей у холодну пору року, слід працювати тільки у рукавицях. Не допускається торкатися металевих предметів, деталей та інструменту руками без рукавиць;

ж) залазити під автомобіль, що знаходиться на узбіччі, і вилазити з-під нього слід тільки з боку, протилежного руху транспортних засобів;

и) працювати під автомобілем, що стоїть на домкратах, допускається за умови встановлення під рамою автомобіля страхувальних козелків;

к) у разі роботи лежачи, слід використовувати лежачки, килимки або решіткові візки.

3.25. Для запобігання виникненню пожежі на автомобілі не допускається:

– подавати при несправній паливній системі бензин у карбюратор із ємності самопливом за допомогою шланга або іншим способом;

– проводити ремонт паливної системи при працюючому або гарячому двигуні, включеному запалюванні;

– залишати в кабіні і на двигуні забруднені маслом або паливом використані обтиральні матеріали;

– підігрівати двигун та інші агрегати відкритим вогнем, а також користуватися ним у безпосередній близькості від приладів паливної системи (у тому числі від паливних баків);

– палити і користуватись відкритим вогнем при визначенні наявності палива у баці, а також при заправлянні автомобілів із додаткових ємностей.

3.26. Якщо власними силами усунути несправність неможливо, слід повідомити (за можливості) про це безпосереднього керівника та вжити заходів для транспортування автомобіля до гаражу чи найближчого автосервісу.

3.27. Буксирування несправного автомобіля іншим автомобілем допускається тільки на жорсткому чи гнучкому буксирі. Довжина жорсткого буксира не повинна перевищувати 4 м, а гнучкого – 6 м. При цьому трос гнучкого зчеплення через кожний метр повинен бути позначений сигнальними щитками або прапорцями розміром не менше 200 x 200 мм по всій довжині. В світлий час доби незалежно від умов видимості на транспортному засобі, що буксирується, необхідно ввімкнути габаритні вогні, а на буксирі – ближнє світло фар.

3.28. Під час буксирування автомобіля необхідно забезпечити постійне спостереження за транспортним засобом, що буксирується (у кабіні автомобіля, що буксирується повинен знаходитися водій). Якщо конструкція жорсткого зчеплення забезпечує слідування автомобіля, що знаходиться на буксирі, траєкторією автомобіля, що буксирує (у тому числі, під час поворотів), перебування водія у автомобілі, що знаходиться на буксирі, не обов'язкове.

3.29. При буксируванні забороняється:

- буксирування автомобілів під час ожеледиці,
- буксирування двох і більше автомобілів одночасно,
- буксирування автомобілів транспортним засобом з причепом (допускається буксирування автомобіля з одним причепом при умові, якщо загальна довжина зчеплених автомобілів не перевищує 22 м);
- буксирування при загальній довжині поїзда зчеплених транспортних засобів понад 24 м;
- буксирування двоколісних мотоциклів без коляски і велосипедів;
- буксирування транспортного засобу без робочого гальма або з несправним гальмом, якщо маса транспортного засобу, що буксирується, перевищує половину загальної фактичної маси буксира;

– перевезення людей, як у першому, так і у другому автомобілі;

3.30. Додаткові вимоги безпеки під час експлуатації автомобілів, що працюють на газовому паливі:

а) запуск двигуна (карбюраторного) слід проводити на паливі одного виду: на газі або бензині;

б) для підігрівання двигуна і системи живлення, усунення льодових утворень та пробок дозволяється застосовувати тільки гарячу воду, повітря або пару. Користуватися для цієї мети відкритим вогнем не допускається;

в) магістральні вентиля необхідно відкривати повільно, щоб уникнути гідравлічного удару, а закривати – не докладаючи великих зусиль, щоб не пошкодити ущільнювачі;

г) запускати двигун і працювати на автомобілі допускається тільки при справній газовій апаратурі та за відсутності витікання газу із балона або системи живлення;

д) зупиняти автомобіль дозволяється на відстані не менше 5 м від місця роботи з відкритим вогнем та користуватися відкритим вогнем на відстані не менше 5 м від автомобіля. При цьому слід враховувати напрямок вітру (вітер повинен йти з боку автомобіля);

е) щоденно проводити перевірку герметичності системи живлення за допомогою спеціальних приладів, чи мильної емульсії;

ж) перевіряти або регулювати електрообладнання слід тільки переконавшись у відсутності газу під капотом двигуна та в інших можливих місцях його накопичення;

и) експлуатувати автомобіль дозволяється тільки за наявності газового фільтра;

к) регулювати або ремонтувати газову апаратуру дозволяється тільки при непрацюючому двигуні (за виключенням випадків регулювання холостого ходу);

л) під час роботи чи ремонту не допускати ударів по газовій апаратурі та арматурі, що знаходиться під тиском;

м) слідкувати, щоб витратні вентиля бути або повністю відкриті або повністю закриті (не допускається знаходження вентилів у проміжному положенні);

н) закривати або відкривати витратні і наповнювальні вентиля слід виключно зусиллям рук (застосовувати для цього додаткові важелі не допускається);

п) під час експлуатації автомобіля на бензині електромагнітні клапани і витратні магістральні вентиля повинні бути закритими;

р) запускати двигун дозволяється тільки при тиску у балонах більше 0,5МПа (5 кгс/см²);

с) заправляти балони або випускати (зливати) газ слід тільки на безпечній відстані від місць стоянки інших автомобілів, за відсутності джерел вогню та віддаленні від місць знаходження людей;

т) після постановки автомобіля на тривалу стоянку необхідно закрити витратні та магістральні вентиля, випрацювати весь газ із системи живлення, після чого виключити запалювання і відключити "масу". При зупинці двигуна на короткий час (не більше 10 хв.) магістральний вентиль дозволяється залишати відкритим.

3.31. Додаткові вимоги безпеки під час заправки автомобілів газовим паливом:

а) заправляти автомобілі газом дозволяється тільки на спеціальних газонаповнювальних станціях;

б) перед заправкою автомобіля газовим паливом необхідно висадити пасажирів із кабіни (кузова), зупинити двигун, виключити запалювання, закрити магістральний вентиль, витратні вентиля при цьому повинні бути відкриті;

в) під час заправлення газовим паливом слід знаходитися на відстані не менше 3-х метрів від газонаповнювального шланга і балонів; не виконувати будь-які роботи з технічного обслуговування і ремонту автомобіля; працювати тільки у рукавицях;

г) заправляти балони зрідженим нафтовим газом допускається не більше, ніж на 90% повного об'єму балонів;

д) від'єднувати та приєднувати газонаповнювальні шланги слід тільки коли обидва вентиля закриті)

е) якщо під час заправлення газонаповнювальний шланг випадково розгерметизувався, слід негайно закрити вихідний вентиль на газонаповнювальній колонці, а потім наповнювальний вентиль на автомобілі.

3.32. Додаткові вимоги безпеки під час роботи автомобілів-самоскидів:

а) під час роботи необхідно слідкувати за справністю пристроїв, що виключають можливість самочинного опускання піднятого кузова автомобіля;

б) водій автомобіля-самоскида, що очікує навантаження екскаватором, повинен знаходитись за межами радіусу дії екскаваторного ковша і ставати під навантаження тільки після дозвільного сигналу машиніста екскаватора. Автомобіль, що знаходиться під навантаженням екскаватором, повинен бути загальмований. Водій повинен залишити кабінку і спостерігати за правильністю навантаження зовні. Навантаження у кузов автомобіля повинно здійснюватися тільки збоку чи ззаду. Під час навантаження не допускається знаходження водія в кабінці автомобіля, перенесення екскаватором ковша через кабінку. Залазити в кабінку і рушати навантажений автомобіль дозволяється тільки після дозвільного сигналу машиніста екскаватора;

в) перед розвантаженням автомобіля біля схилів, ярів тощо слід впевнитися у наявності колесовідбійного бруса. За умови відсутності колесовідбійного бруса допускається під'їжджати до брівки розвантажувального майданчика не ближче, ніж за 3 м (від заднього колеса);

г) оглядати або ремонтувати самоскид під час навантаження чи розвантаження не допускається;

д) перед розвантаженням самоскида необхідно його загальмувати та впевнитись у відсутності позаду людей та предметів, які б заважали розвантаженню. У момент звалювання вантажу необхідно не допускати у зону вивантаження людей.

е) не допускається розвантажувати самоскид під час руху, струшувати піднятий кузов самоскида різкими рухами, їхати з піднятим кузовом. Піднятий кузов самоскида слід очищати лопатою або скребницею з подовженою ручкою. Робітники, зайняті очисткою самоскида, повинні знаходитись на землі.

ж) після розвантаження самоскида необхідно закріпити гачками важелі керування підйомним механізмом, а на важіль запору заднього борту одягнути запобіжне кільце.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

4.1. Після повернення з рейсу очистити автомобіль від бруду і поставити на місце, відведене для його стоянки.

4.2. У зимовий час при зберіганні в неопалюваному гаражі необхідно злити воду з радіатора і двигуна.

4.3. Переконавшись у відсутності витoku палива, масла, гальмівної чи охолоджувальної рідини. У разі виявлення витoku негайно його усунути.

4.4. Зняти спеціальний одяг, спецвзуття, інші ЗІЗ та помістити їх до місця зберігання.

4.5. Вимити руки, обличчя, при необхідності прийняти душ, переодягнутися у чистий одяг.

4.6. Доповісти керівнику про виявлені під час роботи недоліки.

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ

5.1. В процесі роботи можуть виникнути наступні аварійні ситуації:

– дорожньо-транспортна пригода (аварія);

– загоряння автомобіля та виникнення пожежі;

- падіння вивішеного автомобіля;
- пошкодження ізоляції електрообладнання, виникнення напруги дотику та крокової напруги.

5.2. У випадку дорожньо-транспортної пригоди слід виконати наступне:

- негайно зупинитися і не рухати з місця транспортний засіб чи інші предмети, що мають причетність до аварії;
- якщо обстановка не загрожує життю і здоров'ю людей і не призведе до більш тяжких наслідків, необхідно її зберегти такою, якою вона була на момент настання аварії до приїзду поліції для проведення розслідування;
- повідомити безпосереднього керівника про аварію та викликати поліцію за телефоном «102»;
- викликати, у разі необхідності, екстрену медичну допомогу за телефоном «103», та надати постраждалим необхідну домедичну допомогу;
- записати прізвища свідків події (за їх наявності) і чекати прибуття поліції.

5.3. При виникненні пожежі слід негайно зупинити автомобіль (якщо пожежа трапилася при русі) та вжити заходів щодо гасіння пожежі наявними засобами пожежогасіння. Якщо локалізувати пожежу не вдалося, викликати пожежну охорону за телефоном «101». Слід пам'ятати, що паливний бак автомобіля може вибухнути, тому слід вжити заходів для захисту себе та інших людей від можливого вибуху (голосно попередити людей про можливість вибуху, направити, за можливості, людей для попередження про небезпеку інших учасників дорожнього руху, відійти на безпечну відстань чи сховатися за укриття самому та запропонувати зробити це іншим).

5.4. У разі настання нещасного випадку:

- негайно звільнити потерпілого від дії вражаючого фактору;
- перенести, за можливості, його в безпечне місце;
- визначити стан потерпілого, при необхідності надати йому домедичну допомогу, а у тяжких випадках викликати екстрену медичну допомогу.

Склав:

Старший механік автогосподарства

В.І. Безносенко

Узгоджено:

Начальник відділу охорони праці
та пожежної безпеки

К.О. Каріх

В.о. начальника юридичного відділу

Н.Ю. Заїка

Голова комісії профкому з питань
охорони праці

М.М. Олада